

Analýza
trhu práce
v Libereckém kraji
za rok 2009

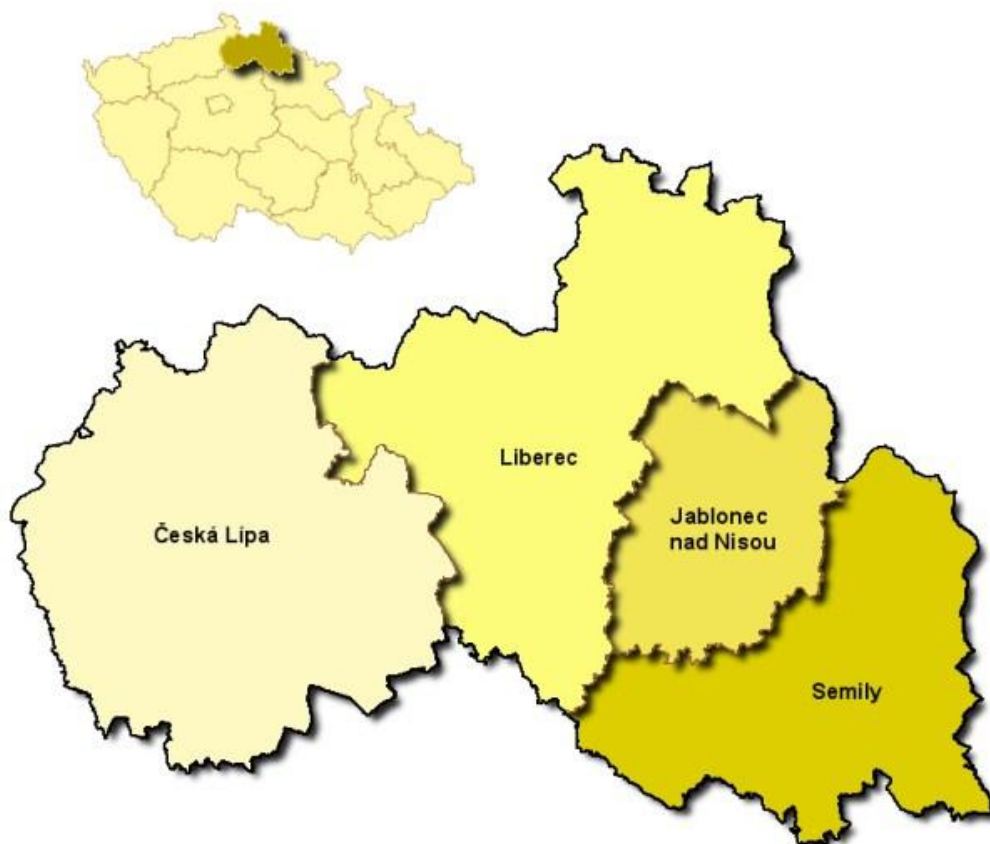
Pověřený úřad práce v Liberci

Obsah

I.	CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA KRAJE	2
I.1	Úvod - specifikace kraje, základní informace + mapka	2
I.2	Ekonomická, sociální a demografická situace	3
I.3	Silné stránky kraje	3
I.4	Slabé stránky kraje	3
II.	ZAMĚSTNANOST	4
II.1	Celková zaměstnanost	4
II.2	Zaměstnanost u nejvýznamnějších zaměstnavatelů a u zaměstnavatelů, kteří zaznamenali nejvýraznější personální pohyb (nárůst, úbytek) včetně mezinárodních a zahraničních společností	4
III.	NEZAMĚSTNANOST	18
III.1	Vývoj nezaměstnanosti	18
III.2	Absolventi škol a mladiství	19
III.3	Uchazeči se ZP	19
III.4	Situace dalších problémových skupin na trhu práce	19
III.5	Ohrožené mikroregiony v jednotlivých okresech	20
III.6	Mapa kraje – míra nezaměstnanosti k 31.12.2009 rozčleněná na mikroregiony	21
IV.	CIZINCI NA TRHU PRÁCE	21
V.	AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI	22
V.1	Komentář k realizaci jednotlivých nástrojů APZ	22
V.2	Rekvalifikace	23
V.3	Zkušenosti s realizovanými projekty ESF	23
V.4	Opatření související s hospodářskou krizí	24
VI.	PROGNÓZA VÝVOJE TRHU PRÁCE V DALŠÍM OBDOBÍ	24
VI.1	Předpokládaný vývoj trhu práce v kraji včetně celorepublikových a místních faktorů	24
VI.2	Dvě varianty možného vývoje nezaměstnanosti	24

I. CELKOVÁ CHARAKTERISTIKA KRAJE

I.1 Úvod - specifikace kraje, základní informace + mapka

Liberecký kraj (dále též LK) zaujímá poměrně výhodnou geografickou polohu při hranici se SRN v délce 20 km a s Polskem v délce 130 km. Území kraje zahrnuje sever České kotliny, východní část Lužických hor, Jizerské hory a západní Krkonoše s Krkonošským podhůřím. Kraj leží v blízkosti nejvýznamnějších dopravních os a hlavních uzlových prostorů střední Evropy. Území LK představuje pouze 4,0 % území ČR a člení se do čtyř okresů – Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec a Semily (dále též ČL, JN, LB a SM). Svou rozlohou 3163 km² je LK (nepočítáme-li Prahu) nejmenším krajem, hustota zalidnění (137 obyvatel/km²) je mírně nad republikovým průměrem (130 obyvatel/km²). Hustota zalidnění však není v LK rovnoměrně rozložena, jak to dokládá tabulka 0.

Tabulka 0 – Hustota zalidnění

Okres	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel (31. 12. 2008)	Hustota zalidnění (obyvatel/km ²)
Česká Lípa	1073	103990	97
Jablonec nad Nisou	402	90076	224
Liberec	989	168561	170
Semily	699	74698	107
Liberecký kraj	3163	437325	138

Pramen: ČSÚ

LK je krajem s nejmenším podílem orné a zemědělské půdy. Na druhé straně má však nejvyšší podíl lesní půdy.

Nejvyšším bodem kraje je 1435 m vysoký vrchol Kotel nedaleko Harrachova v okrese Semily, nejnižší bod 208 m n. m. leží v okrese Liberec (řeka Smědá při hranici s Polskem). Klima v západní a jihozápadní části má parametry mírně teplé oblasti s průměrnou roční teplotou přes 7 °C a ročním průměrným úhrnem srážek okolo 700 mm. Severovýchodní část – Jizerské hory a podhůří – spadají do

lehce chladné oblasti s průměrnou roční teplotou cca 5 °C a s průměrným ročním úhrnem srážek místy až 1600 mm.

Území LK je mimořádně členité a rozmanité. Dokladem velkého rozsahu přírodních a kulturních hodnot soustředěných na poměrně malém území je 6 velkoplošných chráněných oblastí nacházejících se v LK - Krkonošský národní park a chráněné krajinné oblasti (CHKO) Jizerské hory, Lužické hory, Český ráj, Kokořínsko a České středohoří – z celkového počtu 27 v celé ČR.

1.2 Ekonomická, sociální a demografická situace

O demografické situaci vypovídá tabulka 1. Uvádíme poslední dostupná data ke konci roku tj. k 31.12.2008). Údaje k 31.12.2009 budou k dispozici až v květnu 2010.

Počet obyvatel se zvýšil (meziroční index 100,7 %). Také v LK se projevuje celorepublikový trend, tj. úbytek obyvatelstva ve věkové kategorii 0 - 14 let v důsledku nízké porodnosti. Na druhé straně se zvyšuje počet obyvatel v produktivním věku i věku poproduktivním.

Tabulka 1 - Vývoj počtu trvale bydlících obyvatel

Ukazatel	31. 12. 2007	31. 12. 2008
počet obyvatel	433948	437325
z toho ženy	221918	223305
z toho věková kategorie: 0 – 14 let	64489	64521
15 - 64 let	310659	312102
65 a více let	58800	60702

Pramen: ČSÚ

LK je krajem se silnou průmyslovou tradicí. Před 2. světovou válkou hrál významnou roli především textilní průmysl. Po 2. světové válce ztratil textilní průmysl svoji prioritu, což vedlo k jeho technologickému zaostávání a současné krizi. Po roce 1990 došlo k významným změnám vlastnických vztahů. Nastal pokles zaměstnanosti především v textilním a strojírenském průmyslu, naopak nastal rozvoj v sektoru služeb. Do popředí se řadí firmy s výrobou pro automobilový průmysl. Nové výrobní kapacity vstřebaly i pracovní síly uvolněné v souvislosti s útlumem těžby uranových rud, která byla jedním z významných odvětví v kraji.

V celém kraji převažuje průmyslová výroba nad zemědělskou. Většina území LK se vyznačuje oborovou diverzifikací a vysokým podílem malých a středních firem. V LK působí řada zahraničních firem, které buď vstupovaly do podniků v tradičních odvětvích nebo otvíraly nové podniky, především s orientací na obory související s automobilovým průmyslem.

Strojírnoství, výroba skla, bižuterie, výroba a zpracování plastů a výroba komponent pro automobilový průmysl představují odvětví, v nichž má region dlouhodobou tradici, kvalitní pracovní síly a seskupení firem v příbuzných oborech.

1.3 Silné stránky kraje

- výhodná geografická poloha na mezinárodních tazích i vůči průmyslovým centrům (Praha, Mladá Boleslav, Německo, Polsko)
- kvalifikovaná pracovní síla s přiměřenou mírou adaptability a schopností rekvalifikace
- historické zázemí průmyslových činností
- existence průmyslových zón
- významné specializované střední školy a rozvoj Technické univerzity
- Krajská vědecká knihovna v Liberci – moderní veřejné infocentrum
- významné přírodní zdroje – vodárenské oblasti
- vysoká lesnatost území kraje, tradice lesnického hospodaření
- relativně hustá síť silnic a regionálních železnic
- relativně dobrá prostupnost hranic pro osobní dopravu
- existující velmi dobré podmínky pro cestovní ruch a rekreaci (krajinu i ubytovací zařízení)

1.4 Slabé stránky kraje

- existence problémových mikroregionů
- jednostranné zaměření průmyslové výroby na automobilový průmysl
- zastaralá a zanedbaná technická dopravní infrastruktura

- ekologické zátěže, narušená ekologická stabilita
- zanedbaná péče o krajinu a památky
- nedostatečná protipovodňová opatření
- zastaralost a zanedbanost bytového fondu a výrobních areálů
- rozšíření sociálně patologických jevů
- nízká dopravní obslužnost na venkově
- nedostatečná úroveň služeb (zejména v cestovním ruchu)
- nedostatečná místní podpora malého a středního podnikání

II. ZAMĚSTNANOST

II.1 Celková zaměstnanost

OSSZ již neviduje zvláště velké a malé zaměstnavatele. Musíme se tedy spokojit s jejich součtem, uvedeným v následující tabulce 2. Z ní je patrné, že meziročně došlo ke snížení počtu zaměstnavatelů o 239 (index 97,6 %).

Tabulka 2 - Vývoj počtu zaměstnavatelů

Zaměstnavatelé	stav k	
	31. 12. 2008	31. 12. 2009
celkový počet zaměstnavatelů	10139	9900

Údaje z Okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ)

Údaje o počtech pojištěnců v letech 2008 - 2009 podle údajů OSSZ udává následující tabulka. Je vidět, že se ve sledovaném roce snížil počet pojištěnců v organizacích o 17588, oproti tomu narostl počet OSVČ o 589. Celkový počet pojištěnců tedy poklesl o 16999. Počet OSVČ musíme posuzovat opatrně, neboť přibližně čtvrtina OSVČ vykonává svoji živnost jako vedlejší, tj. souběžně s hlavním zaměstnáním v zaměstnaneckém poměru.

Protože se však podle nového zákona o nemocenském pojištění dnem 1. 1. 2009 změnil okruh pojištěných osob, nelze stav roku 2009 úplně přesně porovnávat s roky minulými.

Tabulka 3 - Vývoj počtu zaměstnanců a OSVČ

Zaměstnanci a OSVČ	stav k	
	31. 12. 2008	31. 12. 2009
zaměstnanci	168053	150465
osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)	39981	40570
celková zaměstnanost (zaměstnanost u firem +SVČ)	208034	191035

Údaje z Okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ)

II.2 Zaměstnanost u nejvýznamnějších zaměstnavatelů a u zaměstnavatelů, kteří zaznamenali nejvýraznější personální pohyb (nárůst, úbytek), včetně mezinárodních a zahraničních společností

Tyto údaje jsou z důvodu ochrany dat dostupné pouze pracovníkům resortu MPSV.

III. NEZAMĚŠTNANOST

III.1 Vývoj nezaměstnanosti

Nezaměstnanost měla v roce 2009 velmi nepříznivý vývoj. Počet uchazečů se zvýšil ze 16605 na 26273, meziroční index tedy činí 158,2 %. Tento růst byl téměř plynulý, pouze v měsíci říjnu byl zaznamenán nepatrný pokles. Příčinou uvedeného ročního nárůstu byla jednoznačně hospodářská krize. Ekonomika našeho kraje je značně otevřená a exportně zaměřená. Proto byly dopady krize tak velké.

Samozřejmě, že vývoj byl ovlivňován i sezónním faktorem stejně jako v jiných letech (jarní oživení ve stavebnictví a zemědělství, letní příchod čerstvých absolventů, v době prázdnin nezaměstnanost pedagogických pracovníků a nízká umístovací aktivita matek s dětmi, podzimní umístování absolventů, útlum sezónních oborů před začátkem zimy). Tyto sezónní výkyvy však zanikaly v masivním příchodu nových uchazečů, kteří přišli o zaměstnání v důsledky krize.

Počet nezaměstnaných žen stoupl z 8577 na 13043 (index 152,1 %), zatímco počet mužů z 8028 na 13230 (index 164,8 %). Krize tedy více postihla muže než ženy.

Míra nezaměstnanosti (dále jen MN), stoupla během roku z 7,0 % na 11,2 %. Opět to byl růst prakticky plynulý, pouze v měsíci říjnu byl zaznamenán pokles z 10,7 % na 10,6 %. Tento vývoj byl však relativně horší než vývoj celorepublikový, neboť v ČR ve stejném období MN stoupla z 6,0 % na 9,2 %. V tabulce krajů dle MN jsme zůstali na čtvrtém místě ze všech čtrnácti krajů podle sestupného třídění (tedy v horší horní polovině!). Je též třeba připomenout, že v době vzniku krajské koordinace politiky zaměstnanosti (k 1. 1. 2001) jsme byli na místě jedenáctém!

Vývoj MN v kraji nebyl všude stejný. K největšímu nárůstu došlo v okrese Česká Lípa (ze 7,7 % na 13,2 %). Následují okresy Jablonec nad Nisou (ze 6,6 % na 12,0 %), Liberec (ze 6,7 % na 10,2 %) a Semily (ze 7,0 % na 10,1 %). Vysoký nárůst v okresech Česká Lípa a Jablonec nad Nisou souvisí s hlubokými krizemi sklářských firem Crystalex Nový Bor a Jablonex Group.

Základní údaje o **toku nezaměstnanosti** jsou následující: Nově evidovaných bylo 39997 uchazečů (loni 28474). Vyřazeno jich bylo 30329 (loni 26435) a z nich bylo umístěno 19412, tj. 64,0 % ze všech vyřazených (loni 16680, tj. 63,1 %). Nárůst tedy činí 9668 uchazečů. Procento umístěných z vyřazených je mírně vyšší než loni.

Strukturu uchazečů sledujeme podle věku, vzdělání, KZAM a délky nezaměstnanosti. Meziroční indexy jednotlivých kohort (vymezených skupin) budeme porovnávat s celkovým meziročním indexem 158,2 % a budeme si všimnout zvláště těch kohort, u nichž je hodnota indexu výrazně odlišná od indexu celkového. Zaměříme se přitom vždy jen na početnější kohorty uchazečů.

Ve **struktuře uchazečů podle věku** většinou nedošlo meziročně k výraznějším odchylkám od celkového indexu. Za zmínku stojí pouze situace ve věkové skupině 20-24 let, kde index dosáhl hodnoty 164,3 %. Znamená to, že situace mladých lidí, mezi nimiž je mnoho čerstvých absolventů (viz dále část III.2), se v době krize mimořádně zhoršila.

Ve **struktuře podle vzdělání** bylo dosaženo podstatně nižší hodnoty, než činil celkový index, u stupně C (základní vzdělání, index 141,9 %). Na druhé straně podstatně vyšších hodnot bylo dosaženo u stupňů H (vyučení, 166,0 %) a M (odborné maturity, 171,3 %). Znamená to, že krize zasáhla relativně tvrději do řad kvalifikovaných dělníků a středoškoláků s odbornou maturitou, než do osob bez kvalifikace. Např. stavební a strojírenské dělnické i středoškolské profese znamenaly před krizí téměř jistotu nalezení vhodného pracovního místa. Nyní to již vůbec neplatí.

Ve **struktuře podle KZAM** byly zjištěny větší odchylky od celkového indexu v hlavních třídách 5 (pracovníci ve službách), 7 (řemeslníci) a 9 (nekvalifikovaní pracovníci). Ve třídě 5 činil index 166,2 %, tzn. že sektor služeb je krizí mimořádně zasažen. Nadprůměrně vysoký index (179,5 %) má třída 7 a naproti tomu podprůměrně nízký je u třídy 9 (139,7 %). Tyto výsledky zcela odpovídají rozboru indexu podle vzdělání (viz výsledek u stupňů H a C). Nezbyvá než zopakovat, krize postihla kvalifikované dělníky tvrději než pracovníky nekvalifikované. Připomeňme, že statistika dle KZAM je zpracovávána podle uchazeči požadovaného zaměstnání.

Ve **struktuře podle délky nezaměstnanosti** jsou její změny dány průběhem krize, která začala na podzim roku 2008. Index je podprůměrně nízký u kohort „do tří měsíců evidence“ (116,3 %) a nad 24 měsíců evidence“ (107,7 %). U všech ostatních kohort je nadprůměrně vysoký. Vysvětlení je

toto: V kohortě „do tří měsíců“ je již jmenovatel indexu zasažený právě nastoupivší krizí (období říjen-prosinec 2008). Naproti tomu všechny kohorty v intervalu „od tří do 24 měsíců“ mají jmenovatel indexu „předkrizový“, tudíž nízký a index proto vychází jako vysoký. Kohorta „nad 24 měsíců“ má naopak nízkou hodnotu indexu proto, že má výrazně zmenšený čítec. Je to totiž jediná skupina, v níž všichni uchazeči přišli do evidence ještě před krizí, konkrétně v roce 2007 a dříve.

Průměrná délka evidence uchazečů ve stavu se meziročně snížila ze 431 na 375 dní. To ale není žádná příznivá zpráva, neboť tento průměr je snižován vysokým počtem uchazečů, kteří v důsledku krize přišli do evidence v poslední době.

Průměrná délka evidence uchazečů vyřazených se meziročně snížila z 209 na 205 dnů. V důsledku krize se značně zvýšil „obrat“ v evidenci uchazečů – viz odstavec o toku nezaměstnanosti, uvedený výše. I přes katastrofální nedostatek volných míst se stále daří poměrně dost uchazečů umísťovat. Pomáhá k tomu přirozená obměna pracovních pozic, kladnou roli sehrávají také projekty APZ a vysoká motivace lidí, kteří ztratili práci díky krizi, před níž často dlouhodobě a bez přerušení pracovali. Tato umísťovací aktivita nakonec vedla ke snížení hodnoty sledovaného ukazatele.

Poznamenejme ještě, že výrazný rozdíl mezi oběma průměrnými délkami evidence způsobuje skupina dlouhodobě nezaměstnaných osob.

Vývoj počtu **volných míst** byl velmi nepříznivý. Meziročně se snížil z 2279 na 1201. Počet uchazečů na jedno volné místo se zvýšil z 7,3 na 21,9. Ve složení volných míst podle požadovaného vzdělání nastaly značné změny: Podíl míst pro vyučené uchazeče se snížil z 55,4 % na 39,1 %. Naproti tomu se zvýšil podíl míst pro nekvalifikované uchazeče z 17,2 % na 27,2 %. Tuto skutečnost můžeme pozorovat i z pohledu složení volných míst podle KZAM: Podíl míst ve třídě 7 (řemeslníci) se snížil z 32,9 % na 18,0 %. Naproti tomu podíl míst ve třídách 8 a 9 (výrobní linky, pomocní dělníci) se zvýšil z 19,0 % na 32,5 %. Tyto skutečnosti jsou v souladu s naším, již dvakrát vysloveným, tvrzením, že krize zasáhla mnohem citelněji kvalifikované dělníky a řemeslníky než dělníky bez kvalifikace

III.2 Absolventi škol a mladiství

Počet absolventů se v roce 2009 zvýšil z 812 na 1297. Meziroční index této skupiny činí 159,7 %, což se příliš neliší od indexu všech uchazečů (158,2 %). Postoj zaměstnavatelů k absolventům se prokazatelně zhoršil a výhody mládí (znalosti IT a znalosti jazyků) jako by ztrácely na váze. Vzhledem k současné situaci absolventů je třeba posílit programy APZ zaměřené na absolventy. A to i přes to, že vzhledem k demografickému vývoji lze očekávat slábnutí této ohrožené skupiny.

Počet mladistvých se meziročně snížil z 300 na 263. Snížení tohoto počtu jistě souvisí i s demografickým vývojem. Jedná se o mladé lidi narozené v první polovině devadesátých let, kdy porodnost začala prudce klesat.

III.3 Osoby se ZP

Počet uchazečů se ZP se meziročně zvýšil z 2835 na 3180 (index 112,2%). Relativně je to podstatně méně než u všech uchazečů celkem (index 158,2 %) a jejich podíl na celkovém počtu uchazečů meziročně klesl ze 16,0 % na 12,1 %. U této skupiny uchazečů lze hovořit o určité „netečnosti“ k ekonomické situaci. Jejich počet se v závislosti na ekonomické situaci mění s podstatně menší dynamikou než u uchazečů bez ZP. V době ekonomického oživení se jejich podíl na počtu uchazečů zvyšuje a v době ekonomického útlumu naopak snižuje. Tento jev spočívá v jejich nízké zaměstnatelnosti, kterou nezmění ani značné náklady vynaložené ve prospěch této skupiny (kompenzační příspěvek podle § 78 ZoZ, programy chráněných dílen a chráněných pracovních míst).

III.4 Situace dalších problémových skupin na TP

Velmi problémovou skupinou, která však nemá zatím standardní statistické sledování, jsou obecně osoby pečující o děti do 15 let.

K 31.12.2009 byla míra nezaměstnanosti žen 13,0 %, zatímco mužů 10,0 %. Je známo, že nejvíce nezaměstnané jsou ženy ve věkovém intervalu od 24 do 35 let. Zaměstnavatelé se brání zaměstnávat tyto ženy zejména z obavy, aby jim pracovní výpadky těchto žen nezpůsobovaly potíže v chodu jejich firem. Bojí se zejména výpadků, ke kterým dochází v důsledku ošetřování člena rodiny a v důsledku mateřské či rodičovské dovolené.

Jednou z největších skupin, které se přicházejí na úřad práce evidovat, jsou matky pečující o děti. Tyto ženy nemají většinou jasnou představu o tom, co by chtěly dělat. Samozřejmě, že

předtím měly určité pracovní zkušenosti, nějaká povolání, ale péče o děti jim v tom může zabránit. Velkým problémem v uplatnění na trhu práce je to, že matky s malými dětmi často vyhledávají úvazky, které jsou kratší než 8 hodin denně a velmi často mohou pracovat pouze na jednu, a to ranní směnu. Volná místa na zkrácený pracovní úvazek se ale bohužel na úřadech práce téměř nevyskytují a sehnat vhodné zaměstnání s odpovídající pracovní dobou na jednu směnu je velkým problémem.

V části VII (doporučení) uvedeme doporučení ke standardnímu statistickému sledování zmíněných problémových skupin (péče o děti do 15 let a matky krátce po návratu z mateřské dovolené) v měsíčních či čtvrtletních výkazech OKpráce.

III.5 Ohrožené mikroregiony v kraji

Tabulka 5 – Charakteristika mikroregionů k 31. 12. 2009

Název mikroregionu	EAO	počet uchazečů		MN v %	
		celkem	dosažitelní	z celkového počtu uchazečů	z dosažitelných uchazečů
Novoměstsko	2565	490	488	19,1	19,0
Cvikovsko	3023	526	520	17,4	17,2
Frýdlantsko	10044	1717	1707	17,1	17,0
Novoborsko	10856	1778	1755	16,4	16,2
Tanvaldsko	10301	1442	1414	14,0	13,7
Železnobrodsko	6838	970	918	14,2	13,4

V tabulce uvedených šest kritických mikroregionů můžeme rozdělit do tří dvojic:

Novoměstsko a Frýdlantsko

vyplňují Frýdlatský výběžek, který je z hlediska nezaměstnanosti nejproblematictější územím okresu Liberec již od počátku devadesátých let. Za celých zhruba dvacet let se nepodařilo zacelit velké úbytky pracovních míst, které zde po roce 1989 způsobil útlum textilního průmyslu a zemědělství. Oblast trpí „geografickou izolací“ (ze tří stran Polsko, propojení mezinárodních ekonomických aktivit prakticky žádné, ze čtvrté strany hřeben Jizerských hor). Dopravní obslužnost je nedostatečná. Oblast leží mimo hlavní dopravní tahy. Vzdělanostní úroveň obyvatelstva je o poznání nižší než ve zbývajících částech okresu.

Zvláštní zmínku zaslouží **mikroregion Novoměstsko**. Ten je dosud těžce postižen zrušením výroby v bývalém závodě firmy Textilana v Novém Městě pod Smrkem, která zde byla dominantním zaměstnavatelem. Rozsáhlý areál nebyl přes různé přísliby dosud oživen, chátrá a má charakter typu brown-field, o který nemá nikdo zájem.

Cvikovsko a Novoborsko

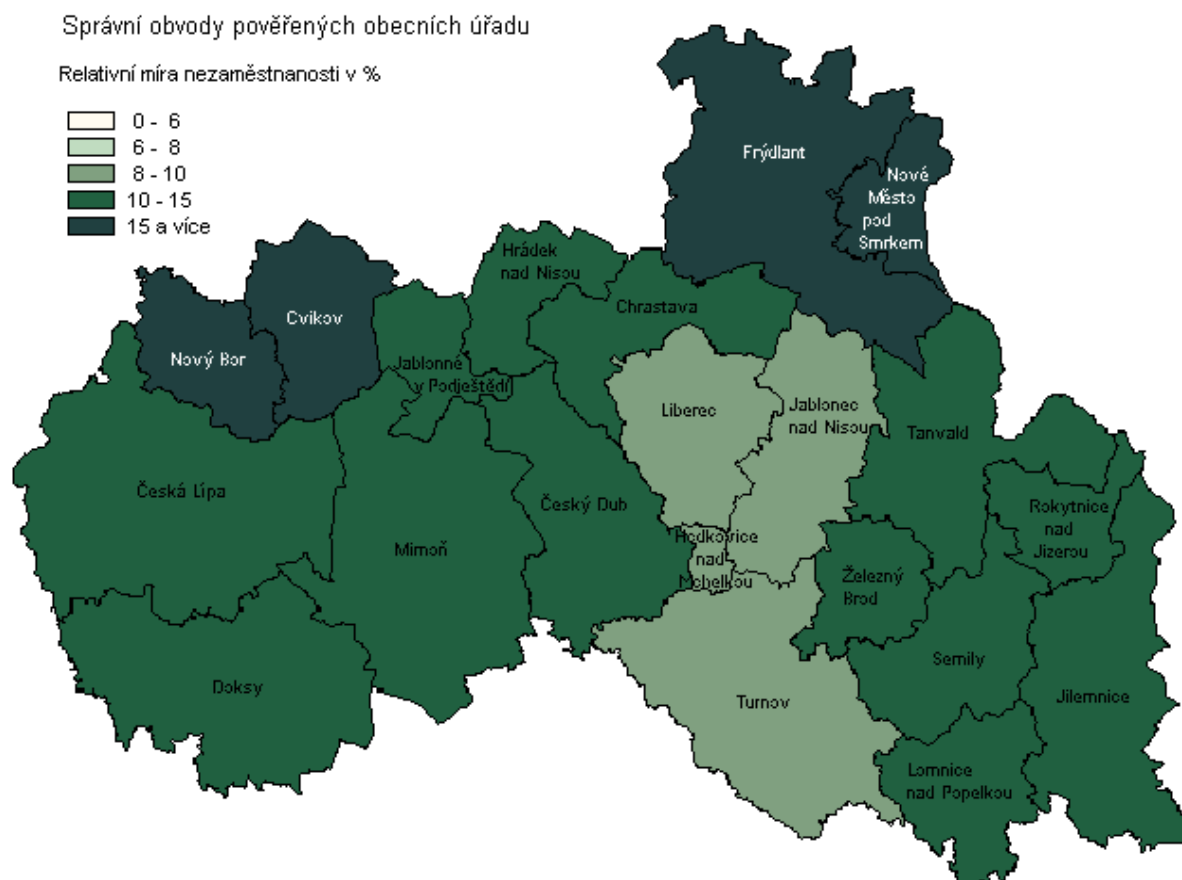
jsou mikroregiony z okresu Česká Lípa, které jsou zasaženy krizí v podniku CRYSTALEX a.s., na kterou byl vyhlášen konkurz. V této firmě přišlo na začátku roku 2009 o práci asi 1100 osob a firma ukončila výrobní činnost. V září 2009 vznikla koupí CRYSTALEX a.s. nová společnost Crystalex CZ s.r.o. V závěru roku 2009 začala nová společnost přijímat pracovníky. Oficiální zahájení výroby bylo v lednu 2010. Výroba však pravděpodobně zdaleka nedosáhne bývalých dimenzí.

Tanvaldsko a Železnobrodsko

jsou mikroregiony v okrese Jablonec nad Nisou. V obou je zastoupeno sklářství. Celé sklářství na Jablonecku utrpělo kolapsem podniku Jablonex Group, který je na prodej a budoucí osud mnoha jeho výrobních objektů není zatím znám. Sklárny na Tanvaldsku, konkrétně v Desné v Jizerských horách, měly větší štěstí než sklářské závody na Železnobrodsku (vyjma závodu v Zásadě). Podnik Preciosa koupil právě ony sklárny v Desné a v Zásadě a pod hlavičkou Preciosa-Ornela a.s. je dále udržuje v provozu. Naproti tomu kdysi velký podnik Železnobrodské sklo prakticky ukončil svoji činnost, čímž došlo k drastickému navýšení nezaměstnanosti v **mikroregionu Železnobrodsko**, kde bývala ještě poměrně nedávno míra nezaměstnanosti jedna z nejnižších v kraji.

Problematika **mikroregionu Tanvaldsko** je jiná. Hlavním důvodem vysoké nezaměstnanosti je postupná praktická likvidace kdysi silného textilního podniku SEBA. Souběžně však postupně zanikaly i jiné průmyslové firmy se značnou tradicí (Obal Smržovka – obaly z plechu, Elektro Praga Tanvald – součástky pro silnoproudou elektrotechniku, Lustrové sklo Smržovka, Litmas Tanvald – textilní strojírenství a nakonec závod firmy Cutisin v Kořenově – obaly masných výrobků atd).

III.6 Mapa kraje - míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2009 rozčleněná na mikroregiony

IV. CIZINCI NA TRHU PRÁCE

Po vstupu do EU statisticky sledujeme cizince na našem trhu práce ve třech disjunkčních kategoriích, jak to ukazuje následující tabulka. Každá z kategorií má svá specifika.

Tabulka: Zaměstnávání cizinců

Zaměstnaní cizinci	stav k	
	31.12.2008	31.12.2009
Zaměstnaní s pracovním povolením	3595	2531
Informace o zaměstnání podle § 98 písm.a) až e), j),k)	789	861
Občané EU, Norska, Islandu, Lichtenštejska a Švýcarska	5007	4588
Celkem	9391	7980

Cizinci s pracovním povolením

Počet cizinců se snížil z 3595 na 2531 (index 70,4 %). V kategorii stále dominují Ukrajinci (celkem 1652), o jejichž levnou pracovní sílu, především ve stavebnictví a kovoprůmyslu, je stále zájem. Na druhém místě jsou to Mongolové (celkem 239), kteří jsou nejvíce zaměstnáváni v okrese Česká Lípa, a to ve firmě Johnson Controls v profesi šička. Uvedený výrazný úbytek cizích pracovníků přičítáme jednak hospodářské krizi, v níž se obecně snižuje poptávka po pracovní síle a také důslednému postupu při povolování práce.

Cizinci s informací o zaměstnání podle § 98 písm.a) až e), j),k)

Počet cizinců se zvýšil ze 789 na 861 (index 109,1 %). Je to poměrně značný relativní nárůst. Do této kategorie patří především Ukrajinci s trvalým pobytem. Chování příslušníků této kategorie je odlišné od skupiny první. Nechtějí se již vázat na firmy založené výhradně na ukrajinských občanech. Naopak chtějí se co nejlépe uplatnit na volném pracovním trhu v naší zemi podobně jako čeští občané.

Občané EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska

Počet cizinců se snížil z 5007 na 4588 (index 91,6%). V kategorii výrazně převládají občané Slovenska (k 31.12.2009 to bylo 2634 občanů, tj. 57,4 %) a Polska (1616 občanů, tj. 35,2 %). Občané Slovenska a Polska pracují většinou v dělnických kategoriích v průmyslu, slovenští občané navíc i v supermarketech a jiných službách. Na ostatní země připadá tedy pouze 338 občanů, tj. 7,4 %. Tuto skutečnost hodnotíme jako nepříznivou, neboť právě z vyspělých zemí EU bychom rádi uvítali vyšší počet občanů přinášejících k nám znalosti a zkušenosti na vyšší úrovni. Výrazné snížení počtu cizinců v této skupině přičítáme hospodářské krizi, v níž tito cizinci ztratili pracovní uplatnění na našem území.

Shrnutí

Celkově konstatujeme značné snížení počtu cizinců na našem trhu práce z 9391 na 7980 (index 85,0 %). Cizinecká otázka se v naší zemi v souvislosti se zvyšující se nezaměstnaností stává stále aktuálnější. Cizinci by se na našem pracovním trhu na pozicích dělnických míst měli objevovat pouze tehdy, není-li možné obsazení těchto míst našimi občany. Úřady práce mohou pro to učinit prakticky jedině: U prvé skupiny cizinců důsledně vážit každé nové povolení či prodloužení povolení stávajícího. U zbývajících dvou skupin (žádná povolení, pouze informační karty) nemohou dělat prakticky nic.

V. AKTIVNÍ POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

V.1 Komentář k realizaci jednotlivých nástrojů APZ

APZ je financována ze dvou zdrojů. Důsledně je využíván zdroj ESF, z něhož bylo hrazeno 71,1 % veškerých nákladů APZ. Přehled o nákladech na APZ podle jednotlivých nástrojů a zdrojů financování ukazuje následující tabulka:

Tabulka: Náklady na APZ v roce 2009 podle nástrojů a zdrojů financování

Nástroj	Státní rozpočet	ESF	Celkem	Podíl (%)
VPP	16399	55830	72229	38,6
SÚPM	10085	15552	25637	13,7
SÚPM - SVČ	4937	0	4937	2,6
CHPD, CHPM, OZP-SVČ	12267	0	12267	6,6
Rekval.+porad.+ostatní	10414	9659	20073	10,7
Projekt „Vzdělávejte se!“	0	40537	40537	27,8
Celkem	54102	121578	175680	100,0

Po mnoha létech dostala APZ poměrně jednoduchou strukturu. Zmizela řada nástrojů, u kterých se ukázalo, že již nejsou nosné. To je nyní výhodou pro pracovníky, kteří se realizací APZ zabývají. Jejich práce se zracionalizovala. A nyní podrobněji k jednotlivým nástrojům:

- **VPP** mají vysoký nákladový podíl, který odpovídá jejich účinnosti. Spolupráce s provozovateli VPP (většinou města a obce) má dlouhodobý charakter a přináší očekávané efekty všem zainteresovaným subjektům – obcím, uchazečům na VPP umístěným i úřadům práce. Mimořádnou tradici mají VPP ve Frýdlantském výběžku v okrese Liberec.
- **SÚPM** jsou orientována na rozdíl od VPP na podnikatelský sektor. I zde se efekty možno říci spravedlivě dělí mezi zaměstnavatele i umístěné uchazeče.
- **SÚPM – SVČ** jsou stále vyhledávaným nástrojem, umožňujícím odvážným uchazečům řešit svoji situaci zahájením samostatné výdělečné činnosti. Velkou tradici má tento nástroj v okrese Semily.
- **CHPD, CHPM a OZP-SVČ** jsou rovněž tradičním a vyhledávaným nástrojem, který zmírňuje nelehkou situaci osob se zdravotním postižením na trhu práce. Velkou tradici v užívání tohoto nástroje nacházíme v okrese Česká Lípa.

O rekvalifikacích a projektu „Vzdělávejte se!“ bude pojednáno v následujících částech.

V.2 Rekvalifikace

Jak ukazují tabulky v předchozí části, jsou rekvalifikační a poradenské aktivity hrazeny zhruba stejnou měrou ze státního rozpočtu i z ESF.

Celkem v roce 2009 vstoupilo do rekvalifikačního procesu 1780 osob. Rekvalifikace ukončilo 1625 osob a zbývající osoby pokračovaly v rekvalifikaci v roce 2010.

Je třeba říci, že rekvalifikace se v současné krizové době ocitají v nelehké situaci. Poměr poptávky a nabídky se na trhu práce prudce změnil a je velmi těžké někomu nějakou profesi doporučit. Sázka na jistotu proto zůstávají kurzy IT a kurzy motivační.

Co se týče zaměření rekvalifikací, převažovaly **kurzy IT**, bylo však dost i **profesních rekvalifikací typu D** (např. dispečer logistiky, pracovník v sociálních službách se zaměřením na přímou obslužnou péči, pracovník obchodu, šička, lakýrník, svařování, obsluha manipulačních vozíků, řidičské kurzy, masér, podlahář, obsluha sauny, strojník stavebních strojů, atd.), **profesních rekvalifikací typu THP** (účetnictví, programování CNC strojů, obchodní zástupce, tvorba technické dokumentace, pracovník grafického studia, fotografické práce, atd.). Svě místo si stále zachovávají kurzy pro začínající podnikatele, neboť i v dnešní době se stále nacházejí odvážní uchazeči, kteří přechodem na SVČ chtějí řešit svoji situaci na trhu práce.

Zvláštní pozornost si zaslouží zcela specifické aktivity ÚP v České Lípě, zaměřené na mladistvé, krátce zletilé a mladé lidi: Jedná se o projekt MOST (praktická rekvalifikace mladistvých a krátce zletilých), rekvalifikace MOST (podpora tradičních řemesel na Českolipsku mezi mladými lidmi). Vychází se z toho, že je nutné se zaměřit na problémové mladé lidi dříve, než by došlo k pokřivení jejich životních cest.

Vedle rekvalifikací probíhala i řada **poradenských aktivit**. Jejich spektrum je poměrně bohaté. Jedná se o skupinové poradenství – Job kluby, motivační programy, poradenství k volbě a změně povolání, pracovní setkání s výchovnými poradci základních i středních škol, pracovní diagnostiku, burzy škol, EURES poradenství atd.

V.3 Zkušenosti s realizovanými projekty ESF

Projekty ESF dělíme do dvou skupin:

Prvou jsou Národní individuální projekty (NIP) VPP, SÚPM, Rekvalifikace a poradenství a projekt „Vzdělávejte se!“. První tři aktivity jsou svojí náplní shodné s klasickými nástroji APZ. Rozdělení finančních nákladů „státní rozpočet / ESF“ bylo u nich již popsáno v části V.1. Projekt „Vzdělávejte se!“ je svým charakterem vyloženě projektem protikrizovým a bude popsán v části V.4.

Druhou skupinou jsou Regionální individuální projekty (RIP), realizované pověřeným Úřadem práce v Liberci. Jejich realizace byla zahájena během roku 2009. Jedná se o čtyři projekty Libereckého kraje financované z ESF, Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost v rámci prioritní osy 2 – Aktivní politiky trhu práce, v oblasti podpory 2.1 Posílení aktivních politik zaměstnanosti. Cílem realizovaných projektů, orientovaných na specifické, obtížně umístitelné skupiny uchazečů a zájemců, je zajištění rychlého začlenění nezaměstnaných na trh práce a předcházení nezaměstnanosti u ohrožených osob. Všechny RIP jsou orientovány na jednotlivce a kombinovány s nástroji, které podporují opětovné začlenění na trh práce. Důraz je kladen na preventivní opatření. Realizace RIP bude pokračovat i v roce 2010 a zde je jejich přehled:

- **Kariéra po padesátce** – cílovou skupinou jsou uchazeči a zájemci o zaměstnání v evidenci úřadů práce starší 50 let s minimálně základním vzděláním, předpokládaný počet 365 osob, náklady 15 mil. Kč, náplň: poradenské aktivity, rekvalifikace, SÚPM vyhrazená, nová pracovní místa;
- **Příležitost pro Tebe** – uchazeči a zájemci o zaměstnání krátkodobě i dlouhodobě evidovaní na úřadech práce v Libereckém kraji do 20 let věku se základním i vyšším vzděláním bez zdravotního i se zdravotním omezením, předpokládaný počet 210 osob, náklady 14 mil. Kč, náplň: poradenské aktivity, rekvalifikace, plánováno umístění třiceti osob do zaměstnání;
- **Lepší život** – uchazeči a zájemci o zaměstnání krátkodobě i dlouhodobě evidovaní na úřadech práce v Libereckém kraji se zdravotním omezením a všemi stupni vzdělání i bez vzdělání, předpokládaný počet 315 osob, náklady 15 mil. Kč, náplň: poradenské aktivity, ergodiagnostika, rekvalifikační kurzy, SÚPM, VPP, nová pracovní místa;
- **S rodinou na trhu práce v Libereckém kraji** – uchazeči a zájemci o zaměstnání v evidenci úřadu práce, kteří pečují o děti do 15 let, předpokládaný počet 240 osob, náklady 20 mil. Kč, náplň: poradenské aktivity, rekvalifikace, SÚPM vyhrazená, nově vytvořená pracovní místa.

Projekty vesměs pokračují i v roce 2010 a na konečné hodnocení je ještě brzy. Průběžné zkušenosti z průběhu projektů jsou zatím pozitivní. Projekty plní svá poslání a obecně se očekává splnění prakticky všech jejich indikátorů.

V.4 Opatření související s hospodářskou krizí

Opatření spojených s krizí byla velká řada a to na různých úrovních od operativních až po projektové.

- Typická **operativní opatření** spočívají v okamžité pomoci občanům postiženým hromadným propouštěním. Např. ÚP v České Lípě poskytl v době hromadného propouštění propuštěným zaměstnancům v podniku CRYSTALEX možnost zaevidovat se přímo v areálu firmy. Podobnou službu poskytl ÚP v Liberci propuštěným zaměstnancům ve firmách Slezan Frýdlant, STEINEL Elektronik Raspenava a Slévárna Ostašov.
- Jednorázové **Setkání se starosty** proběhlo v okrese Liberec. Na tomto setkání byl mj. představen projekt **koordinátorů veřejné služby**. Tímto projektem se již vytvořila řada míst charakteru VPP pro tzv. koordinátory veřejné služby. Samotná veřejná služba je možností přivýdělků pro uchazeče o zaměstnání, kteří již nepobírají podporu v nezaměstnanosti a pobírají pouze existenční minimum. Tato služba se řídí zákonem č. 111/2006 Sb.
- Rada pro rozvoj Libereckého kraje pod vedením Úřadu práce v Liberci zrealizovala v rámci Týdnů vzdělávání dospělých v LK **veletrh vzdělávání a pracovních příležitosti Educa 2009**. Propojení aktivit škol, zaměstnavatelů a úřadů práce pokládáme za jednu z nejvýznamnějších cest k řešení situace na trhu práce. Touto cestou se budeme ubírat i v nejbližší budoucnosti.
- **Projektů a programů na úrovni okresů** byla realizována celá řada, např. projekt **Restart pro Českolipsko** v okrese Česká Lípa (bude pokračovat až do roku 2011), motivačně preventivní program **Krise je výzva** a rekvalifikační program **Získat příležitost** v okrese Jablonec nad Nisou.
- Mezi **projekty krajské úrovně** patří projekty **Krise se nebojíme** a **Vzdělávejte se!** Na první projekt bylo na konci roku 2009 vyhlášeno výběrové řízení. Projekt je přímo určený pro občany Libereckého kraje, kteří přišli o zaměstnání v důsledku hospodářské krize. Samotná realizace projektu v hodnotě téměř 40 mil. Kč bude probíhat až do poloviny roku 2011. Náplň tohoto projektu bude odpovídat charakteru zařazených uchazečů. Ti ještě nedávno někde bez problémů pracovali a nemají jakékoliv problémy s motivací k nástupu do nového zaměstnání. Po celý rok 2009 probíhal Národní individuální projekt **Vzdělávejte se!** Je přímo zaměřen na firmy, které jsou ohrožené hospodářskou krizí. Pomáhá jim pomocí prostředků z Evropské unie vyškolení zaměstnance a zvýšit tak jejich celkovou kvalitu. Zároveň jsou jim hrazeny nejen veškeré náklady na školení, ale i mzdy zaměstnanců v průběhu školení. Během roku 2009 se podařilo vyčerpat cca 40,5 mil. Kč.
- V listopadu roku 2009 se všechny čtyři úřady práce v LK zapojily do **projektu SeZam**, který má za cíl produkci a pilotní odzkoušení systému spolupráce a služeb zaměstnanosti se zaměstnateli při vytváření kvalitních pracovních míst pro zájemce a uchazeče o práci.

VI. PROGNOZA VÝVOJE TRHU PRÁCE V DALŠÍM OBDOBÍ

VI.1 Předpokládaný vývoj trhu práce ve Vašem kraji, včetně celorepublikových a místních faktorů, které ho ovlivňují

V současné době se hospodářská situace jeví jako ekonomická krize dlouhodobého charakteru. Tak také mluví řada analytiků i ekonomických publicistů. Tento vcelku pesimistický pohled podtrhuje skutečnost, že po roce a půl od začátku krize dosud nikdo nepředložil nadějně řešení. Státy se stále více zadlužují a nároky na mandatorní výdaje stoupají. Kupní síla širokých vrstev obyvatelstva klesá. Do potíží se dostávají i takové firmy (velké i malé) a osoby samostatně výdělečně činné, které dlouhodobě vykazovaly stabilitu svého podnikání. V našem kraji neseme následky a do budoucna i velké riziko v podobě silné orientace na automobilový průmysl. Ten je světově svými výrobními kapacitami předimenzovaný a tlak na omezování výroby se jistě bude přenášet do firem na území našeho okresu, které jsou jako dodavatelé na velké automobilky napojeny. Bohužel zatím není naděje na náhradu za opuštěné kapacity kdysi silně rozvinutého textilního průmyslu. S obavami budeme sledovat i bižuterní a sklářský průmysl, který je v našem kraji stále ještě silně zastoupen. Od tohoto pohledu na realitu se odvíjejí i naše varianty budoucího vývoje.

VI.2 Dvě varianty možného vývoje nezaměstnanosti

Mírnější varianta počítá de facto se zachováním současného stavu, tj. k 28.2.2010, tedy vztahováno k posledním známým ukazatelům trhu práce (k 28.2.2010 jsme měli 27 278 uchazečů a jen 1007 volných míst). Veškeré sezónní vlivy by se během roku mohly více méně vyrušit: jarní oživení (-), prázdninové nárůsty absolventů (+), učitelů (+), nižší umístovací aktivita matek s dětmi (+), podzimní snižování veškeré prázdninové nezaměstnanosti (- - -) a nakonec sezónní nárůst na konci roku (+).

Pesimističtější varianta počítá s tím, že krize se bude dále prohlubovat a bude zasahovat další zaměstnanecké subjekty a osoby samostatně výdělečně činné.

Tabulka 6 - Předpokládaný vývoj nezaměstnanosti v dalším období

očekávaný stav k	mírnější varianta			pesimističtější varianta		
	počet evidovaných uchazečů celkem	z toho dosažitelní	MN v %	počet evidovaných uchazečů celkem	z toho dosažitelní	MN v %
30. 6. 2010	27300	26800	11,6	28000	27500	11,9
31. 12. 2010	27300	26800	11,6	28000	27500	11,9

Zpracoval: Mgr. Ladislav Dvořák, analytik trhu práce

Schválil: PhDr. Kateřina Sadílková, ředitelka Úřadu práce v Liberci

30. března 2010